

Jacob Bijlsma gelukt om deze speciale beheersmaatregelen voor elkaar te krijgen, waardoor de Zilveren Maan weer een betere kans krijgt om in dit gebied te overleven. Het Houtwiel behoort samen met de Wieden en de Weerribben tot de belangrijkste leefgebieden van de Zilveren Maan. In heel Nederland zijn waarschijnlijk nog maar een tiental populaties over. In Friesland zit o.a. ook nog een populatie in de duinen van Terschelling. Op het vasteland neemt het aantal geschikte leefgebieden zienderogen af. Daar komt nog bij, dat de populaties behoorlijk geïsoleerd leven van elkaar. Een oplossing zijn om de verbindingzones tussen de terreinen te maken, zodat een uitwisseling tot stand kan komen. We feliciteren Bijlsma met de onderscheiding en wensen hem veel succes bij de verdere bescherming van de biotoop van de Zilveren Maan.

Verslag Vlinderwerkgroependag Gerard Bergsma

Op zaterdag 22 januari 2000 was de Vlinderwerkgroep Friesland, tezamen met de andere Nederlandse vlinderwerkgroepen, door de Vlinderstichting en de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland uitgenodigd voor de jaarlijkse werkgroependag in Duincentrum de Zandwaaier in de Kennemerduinen vlakbij Overveen. Onze werkgroep was hierbij vertegenwoordigd door Jannie Sinnema en Gerard Bergsma. Om 10.00 uur startte het programma met een welkom door Jan van der Made, directeur van de Vlinderstichting en een inleiding door Mariek Eggenkamp, bestuurslid van de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland, die een overzicht gaf van de activiteiten van hun werkgroep in dit prachtige duingebied. Veel werkgroepleden lopen er monitoringroutes. Ook gaf ze enkele bijzonderheden van bepaalde dagvlinders in hun doelgebied, zoals de ontdekking van hun werkgroep, dat de Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*) ter plaatse zijn eitjes legt op dauwbraam (*Rubus caesius*), tot dan toe een onbekend verschijnsel. Tevens is door hen geconstateerd, dat het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) daar zijn eitjes ook legt op Ruige scheefkelk (*Arabis hirsuta*) en hebben zij de achterliggende jaren vastgesteld, dat de populatie van het Koevinkje (*Aphantopus hyperantus*) zich in zuidelijke richting van dit omvangrijke natuurgebied verplaatst (migreert).

Onderzoek en advies. Chris van Swaay komt hiervoor aan het woord. Hij vertelt, dat er een nieuwe landelijke dagvlinderatlas (opvolger van "Tax") in voorbereiding is, die over 2 à 3 jaar het licht zal zien. 2000 zal vrijwel zeker het laatste inventarisatiejaar zijn. Ook een aantal provinciale verspreidingsatlassen zullen in de komende jaren verschijnen, te beginnen met Friesland en Limburg (al in 2000). Op basis van de gegevens in deze atlassen kunnen Milieueffectrapportages (MER's) worden vervaardigd. Verder deelt hij mee, dat er een boekje "10 jaar dagvlindermonitoring" is verschenen. Hierin worden twee veranderingen aangegeven, namelijk: 1^e) Het jaar 1950 moet (op instigatie van het Ministerie van LNV) op 100 worden gesteld. Dit is het nieuwe referentiekader. Na 1950 begonnen zoals bekend de grote veranderingen (o.a. ruilverkaveling,

schaalvergroting bij landbouw- en veeteeltbedrijven, milieu-invloeden en allerlei gevolgen van de economische vooruitgang) steeds grotere invloed op de Nederlandse natuur uit te oefenen. Alle indexen moeten voortaan van het nieuwe referentiekader worden afgeleid. Dit betekent voor de Vlinderstichting, dat men alles moet herleiden naar het jaar 1950. Dit wordt moeilijk, maar is wél mogelijk. 2^e) Het wegen van de monitoring moet worden vertaald naar een landelijke verspreiding. Dit betekent, dat er overall (in elke regio) in Nederland monitoring zou moeten plaatsvinden om een zo optimaal gewenst resultaat voor de weging te verkrijgen.

Afgelopen 10 jaar is er veel onderzoek gedaan naar de landelijke situatie van het Heidegentiaanblauwtje (*Maculinea alcon ericae*). Inmiddels gevolgd door overleg met de landschapsbeheerders van alle locaties waar zich nog populaties van deze ernstig bedreigde vlindersoort bevinden om met de nodige instructies en adviezen te trachten zijn overleving veilig te stellen. De Vlinderstichting houdt de vinger aan de pols.

Bosvlinders: welke soorten worden bedreigd en wat moet er gebeuren in het beleid en het beheer om ze voor onze fauna te behouden. Chris gaat hier nader op in met een verhandeling over de hiërarchie en plannen in Europa en Nederland, die van invloed kunnen zijn op verbetering van de omstandigheden van bossen in ons land. Hij praat over financiers, beleidsplannen en gebruikers. zoals de Europese Raad en de Europese Unie; en landelijk gezien: het soortenbeleid, de Ecologische Hoofd Structuur (EHS), het overlevingsplan bos en natuur (OBN), het programmabeheer, de provincies, de gemeenten, de waterschappen.

Voorlichting en educatie. Jan van der Made vertelt, dat er in 1999 zo'n 1500 lespakketten over vlinders aan scholen zijn geleverd en dat er inmiddels een nieuw lespakket over libellen is verschenen. Tevens werkt Dick Groenendijk momenteel aan een nieuw handboek voor vrijwilligers over vlinder- en libellenvriendelijk beheer. De bedoeling is, dat het in de komende winter (2000 → 2001) gereed is. Verder komt er medio 2000 een cd-rom op de markt over dieren en natuur in tuinen. Eveneens medio 2000 verschijnt er een nieuwe versie van het boekje "Uw tuin vol vlinders". Ook in ontwikkeling is een cursus "natuur- en milieuvriendelijk tuinieren". Tot slot besteedt Jan aandacht aan de studenten, die tijdelijk bij de Vlinderstichting werkzaam zijn (circa 25 per jaar) en die vooral worden ingezet voor "verkennde studies".

Vervolgens komen vertegenwoordigers van alle aanwezige vlinderwerkgroepen aan het woord, waarbij zij in het kort iets over de werkgroep en de activiteiten vertellen.

Robert Ketelaar gaat hierna in op de libellen. Eind 2000 ligt de verspreidingsatlas van de libellen in de winkel. Het libellenonderzoek heeft in 1999 een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Er zijn nu welgeteld 340 monitoringroutes voor libellen in Nederland. Verder is de Rode Lijst voor libellen verschenen. Enkele interessante waarnemingen en ontdekkingen zijn: - de Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*) komt op enkele plaatsen (met veel krabbescheer) in de provincie Groningen talrijk voor. - de Donkere waterjuffer (*Coenagrion*

armatum) is herontdekt in de Weerribben, terwijl verondersteld werd, dat deze soort in Nederland was uitgestorven. - de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*) rukt (als gevolg van een verbetering van de waterkwaliteit en een gemiddeld lichte temperatuursverhoging) verder op naar het westen van ons land. - de Gevlekte glanslibel (*Somatochlora flavomaculata*) is evenals in de Wieden nu ook in de Weerribben aangetroffen (Noordwest-Overijssel). - van de Speerwaterjuffer (*Coenagrion hastulatum*) heeft Robert nu ook een exemplaar gesignaleerd in een grote poel in het Amsveen (ten oosten van Enschede); verder komt de Speerwaterjuffer massaal voor in het Korenburgerveen (ten westen van Winterswijk). - de Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) is gevonden in de Reuselse Moeren.

Plannen voor 2000 op het gebied van libellen:

- Ecologisch onderzoek, bestaande uit experimenteel onderzoek van libellenlarven (in het laboratorium), soortbeschermingsplannen, alsmede het inschakelen van studenten en stagiaires hiervoor.
- Verspreidingsonderzoek, zoals gebiedsinventarisaties (o.a. slecht onderzochte gebieden), het in kaart brengen van bijzondere en bedreigde libellen, losse Nederlandse waarnemingen, uitmondend in regionale atlassen en de Atlas van de Nederlandse Libellen.
- Monitoringroutes.
- Landelijk meetnet libellen.

Libellenwerkgroepen zijn er al in Zuid-Kennemerland, Zeeland, Limburg, Overijssel (i.o.) en Groningen (i.o.).

Na deze waterval aan informatie houden we een ruime middagpauze, waarbij we na een prima lunch in het duingebied gaan wandelen onder leiding van enkele deskundige collega's van de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland, die in het seizoen ter plaatse monitoringroutes lopen.

Tijdens het middagprogramma vertelt Dick Groenendijk van de Vlinderstichting wat er nog moet gebeuren na de recent verschenen Voorlopige atlas van de dagactieve nachtvlinders van Nederland. Er zijn in deze atlas 119 vlindersoorten opgenomen, die spontane dagactiviteit vertonen. Het komende veldseizoen is zeer belangrijk voor correcties en aanvullingen op het materiaal in de voorlopige atlas. Ook oude waarnemingen (aanwezig in eigen opschrijfboekjes en bestanden) zijn van harte welkom. De aangeleverde gegevens zullen volgens Dick zo zorgvuldig mogelijk worden getoetst aan bijvoorbeeld vliegtijd, geografische verspreiding en dergelijke. De Vlinderstichting zal met name aandacht besteden aan de witte plekken in Nederland en daar aanvullend veldwerk (laten) verrichten.

Tevens zullen nog diverse bestaande collecties in Nederland worden bekeken. Daarna volgt in de winter van 2000 op 2001 de analyse en het schrijfwerk voor de atlas.

Kars Veling bespreekt vervolgens een aantal aspecten van de te verschijnen regionale en landelijke dagvlinderatlassen.

Na uitwisseling door de deelnemende vlinderwerkgroepen van ervaringen, plannen, vragen en regionale ontwikkelingen volgt om 16.00 uur de afsluiting van deze nuttige en leerzame dag.